

Бүлэг 1

БОДИТ СЕКТОР

- 1.1. Нийт нийлүүлэлт
- 1.2. Нийт эрэлт
- 1.3. Хөдөлмөр ба аж ахуйн нэгж
- 1.4. Эдийн засгийн мөчлөг

1. БОДИТ СЕКТОР

ТОЙМ

Эдийн засгийн өсөлт 2025 оны эхний улиралд 2.4 хувьд хүрч удааширлаа. Хэдийгээр хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл сэргэж, үйлчилгээний салбарууд өссөн ч уул уурхай, түүнийг дагасан тээвэр болон барилга, худалдааны салбар агшиж, нийт эдийн засгийн өсөлтийг сааруулав. Эрэлт талаас хөрөнгө оруулалт, өрхийн хэрэглээ эдийн засгийн өсөлтийг дэмжсэн бол барааны экспорт, төрийн хэрэглээ буурсан нь өсөлтийг саарууллаа. Ажиллах хүчний оролцооны түвшин 62 хувьд хүрч, нэрлэсэн орлого өссөн нь нийт өрхийн хэрэглээг дэмжсэн ч үнийн өсөлтийн нөлөөгөөр өрхийн бодит орлогын өсөлт 5.8 хувьд хүрч саарлаа. Эдийн засгийн потенциал өсөлт 5 хувьд хүрч нэмэгдсэнээр үйлдвэрлэлийн зөрүү сөрөг 0.6 хувь боллоо.

1.1. Нийт нийлүүлэлт

1. Эдийн засгийн өсөлт 2.4 хувьд хүрч удааширлаа. ДНБ 2025 оны эхний улиралд нэрлэсэн дүнгээр 19 их наяд төгрөгт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 15 хувиар, бодит дүнгээр 6.2 их наяд төгрөгт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 2.4 хувиар тус тус өслөө. Эдийн засгийн өсөлт өмнөх оны мөн үеийн 7.9 хувиас 5.5 нэгж хувиар саарч, төсөөллөөс доогуур гарлаа. Үйлчилгээний салбарууд болон хөдөө аж ахуйн салбарын сэргэлт эдийн засгийн өсөлтийг дэмжсэн бол уул уурхайн салбарын өсөлт удааширч, тээвэр, худалдаа, барилга, цэвэр татвар зэрэг салбарууд агшиж, өсөлтийг сааруулав.

2. Уул уурхайн салбарын өсөлт удааширч, 0.8 хувиар өслөө. Уул уурхайн салбар өмнөх оны мөн үед 13 хувиар өсөж байсан бол 2025 оны эхний улиралд зэсийн баяжмал үйлдвэрлэлээс бусад уул уурхайн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл буурснаар тус салбарын өсөлт 0.8 хувьд хязгаарлагдав. Оюу толгойн уурхайн нөлөөгөөр зэсийн баяжмал үйлдвэрлэл эрчимжиж, 2025 оны эхний улиралд 29 хувиар өссөнөөр 448 мянган тоннд хүрэв. Харин нүүрс олборлолт 20.4 сая тоннд хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 9 хувиар буурсны зэрэгцээ төмрийн хүдэр, баяжмал үйлдвэрлэл 1.4 сая тоннд хүрч, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 4 хувиар бага байв. Түүнчлэн, 2025 оны эхний улиралд газрын тос олборлолт 5 улирал, алтны олборлолт 9 улирал дараалан буурч, тус тус 1.0 сая тонн болон 1.8 тоннд хүрээд байна.

3. Уул уурхайн бус салбарын өсөлт мөн саарав. Уул уурхайн бус салбар 2024 оны эхний улиралд 7.0 хувиар өсөж байсан бол 2025 оны эхний улиралд 2.3 хувиар өсөөд байна. Уул уурхайн бус салбарын өсөлт саарахад тээврийн салбарын уналт гол нөлөөлсөн бөгөөд тээврээс

бусад уул уурхайн бус салбарын өсөлт 4.3 хувь байна.

Үйлчилгээний салбар 2025 оны эхний улиралд 2.2 хувиар тэллээ. Худалдааны салбарын борлуулалт буурч, тээврийн салбарын үйлдвэрлэл агшсан нь нийт үйлчилгээний салбарын өсөлт саарахад голлон нөлөөлөв.

Бөөний болон жижиглэн худалдааны салбар 2025 оны эхний улиралд 5.8 хувиар агшиж, нийт эдийн засгийн өсөлтийг 0.6 нэгж хувиар саарууллаа. Худалдааны салбарын нэрлэсэн дүнгээрх борлуулалтын орлогын өсөлт 0.4 хувьд хязгаарлагдаж, үнийн өсөлт өндөр хадгалагдсан нь тус салбарын уналтад нөлөөллөө. Хүнсний бус бүтээгдэхүүний худалдаа, тэр дундаа төлбөр эсвэл гэрээний үндсэн дээр хийгдэх бөөний худалдаа буурч, өрхийн удаан эдэлгээт бараа бүтээгдэхүүний хэрэглээ саарсан нь салбарын нийт борлуулалтад сөрөг нөлөө үзүүлжээ. 2025 оны эхний улиралд худалдааны салбарт шинээр олгосон зээл, үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжийн тоо болон хөдөлмөр эрхлэлт нэмэгдсэн хэдий ч дотоодын худалдаа эрхлэгчдийн эдийн засгийн хүлээлтийг илэрхийлэх худалдан авалтын менежерийн индекс сөрөг төлөвт шилжиж, шинэ захиалга, үйлдвэрлэл, хүлээгдэж буй борлуулалт агших төлөвт гарсан нь салбарын хүлээлт сул байгааг илтгэж байна¹.

Харин мэдээлэл, холбооны салбарын өсөлт өндөр түвшинд хадгалагдаж, 16.5 хувиар тэлснээр нийт өсөлтөд 0.6 нэгж хувийн эерэг хувь нэмэр оруулав. Түүнчлэн, үйлчилгээний бусад салбарын үйл ажиллагаа хэвийн байж, энэ оны эхний улиралд өсөлт нь 7.1 хувьд хадгалагдлаа. Үйлчилгээний салбарын худалдан авалтын менежерийн индекс тэлэлтийн төлөвт гарч, эерэг хүлээлтээ хадгалж байна.

¹ Эх сурвалж: Худалдан авалтын менежерийн индекс - PMI, 2025 оны 1 дүгээр улирал. Монголбанк.

4. Тээврийн салбар огцом агшиж, төсөөллөөс доогуур үзүүлэлттэй гарав. Авто замын тээврийн орлого 2025 оны эхний улиралд буурсны улмаас тээврийн салбар 21.6 хувиар агшиж, эдийн засгийн өсөлтийг 1.2 нэгж хувиар сааруулав. Тухайлбал, нүүрс тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжүүдийн орлого буурсантай холбоотойгоор авто замын тээврийн орлого 1.1 их наяд төгрөгт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 32 хувиар, төмөр замын тээврийн орлого 373 тэрбум төгрөгт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 1 хувиар тус тус буурсан байна. Нийт ачаа тээврийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеийн түвшнээс 1 хувиар бага гарсан, мөн тээврийн өртөг буурсантай холбоотойгоор орлого буурч, салбарын уналтад нөлөөллөө. Тухайлбал, уул уурхайн бүтээгдэхүүний экспортыг нэмэгдүүлэх, тээврийн өртгийг бууруулахад чиглэсэн төмөр замын суурь бүтэц ашиглалтын тарифыг 50 хүртэлх хувиар хөнгөлөх, мөн авто тээврийн тарифыг бууруулах шийдвэрүүд тээврийн өртөг буурахад нөлөөллөө. Улмаар тээврийн салбарын үйлдвэрлэгчийн үнэ 2025 оны 3 дугаар сард өмнөх оны мөн үеэс 0.2 хувиар, үүнээс хуурай замын (авто зам, төмөр зам) тээврийн дэд салбарын үйлдвэрлэгчийн үнэ 1.7 хувиар буурсан байна.

5. Боловсруулах салбарын өсөлт алгуур сэргэж байгаа ч төсөөллөөс доогуур байна. Зэсийн баяжмал зэрэг металлын хүдэр олборлох үйл ажиллагааны идэвхийг дагасан тэсэрч, дэлбэрэх химийн бодисын үйлдвэрлэлийн өсөлтийн голлох нөлөөгөөр боловсруулах салбар өмнөх оноос 3.7 хувиар өсөж, эдийн засгийн өсөлтийг 0.2 нэгж хувиар дэмжлээ. Түүнчлэн, тамхи, нэхмэл, төмөрлөг бус эрдэс бодисын үйлдвэрлэл салбарын өсөлтөд эерэг нөлөө үзүүллээ. Харин мах, гурил зэрэг боловсруулах салбарын 35 орчим хувийг бүрдүүлдэг хөдөө аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл боловсруулах салбарын өсөлтийг хязгаарлах нөлөө үзүүлсэн хэвээр байна.

6. Барилгын салбар агшлаа. Өмнөх оны эхний улиралд “Тосон” ДЦС, “Бөөрөлжүүт” ДЦС зэрэг эрчим хүчний барилга байгууламж, Өмнөговь аймаг дах төмөр замын бүтээн байгуулалт зэрэг томоохон бүтээн байгуулалтууд хийгдсэн суурийн голлох нөлөөгөөр барилгын салбар 2025 оны эхний улиралд 1.1 хувиар агшиж, нийт эдийн засгийн өсөлтийг 0.01 нэгж хувиар хязгаарлалаа. Харин орон нутаг дах орон сууцны барилгын бүтээн байгуулалтын ажил эрчимжсэн нь барилгын салбарын үйл ажиллагаанд эерэг нөлөө үзүүллээ.

7. Эрчим хүчний салбарын өсөлт тогтвортой хадгалагдаж байна. Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын салбар 2025 оны эхний улиралд 5.5 хувиар өслөө. Тухайлбал, нийт 2,660 сая кВт.ц (үүнээс цахилгаан эрчим хүч 2,437 сая кВт.ц, сэргээгдэх эрчим хүч 223сая кВт.ц) эрчим хүч үйлдвэрлэсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 5.2 хувиар нэмэгдсэн бөгөөд дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэл мөн өмнөх оны мөн үеэс 5.8 хувиар өсжээ.

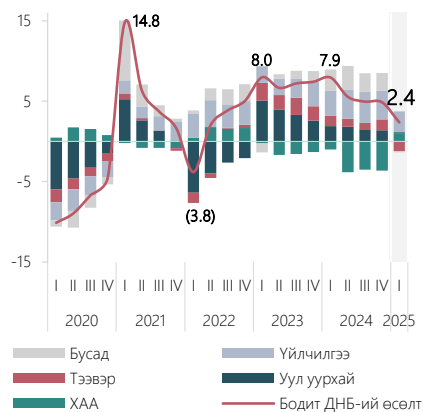
8. Мал аж ахуйн салбарын сэргэлтийн голлох нөлөөгөөр хөдөө аж ахуйн салбарын өсөлт 36 хувьд хүрч нэмэгдлээ. Хөдөө аж ахуйн салбар зудын хүндрэлийн нөлөөгөөр өнгөрсөн оны мөн үед 25 хувиар агшиж байсан бол 2025 оны эхний улиралд хаваржилт тогтуун байж, мал төллөлт, бойжилт хэвийн үргэлжилсний үр дүнд бойжсон төлийн тоо толгой 4.6 саяд хүрч (төл бойжилт 98.7 хувь) өмнөх оноос 1.3 сая толгой малаар нэмэгдэн, том малын зүй бус хорогдол 83.8 мянга болж, өмнөх оны мөн үеэс 6.2 сая толгой малаар буурсны голлох нөлөөгөөр 36 хувиар өсөж, эдийн засгийн өсөлтийг 1.0 нэгж хувиар дэмжлээ.

9. Бүтээгдэхүүний цэвэр татвар буурч, өсөлтийг хязгаарлалаа. Цэвэр татвар 2025 оны эхний улиралд 2.3 хувиар буурч, эдийн засгийн өсөлтийг 0.4 нэгж хувиар сааруулав. Дотоодын бараа, үйлчилгээний болон импортын барааны НӨАТ-ын орлого тус тус 5 хувь болон 8 хувиар нэмэгдсэн хэдий ч НӨАТ-ын буцаан олголт 2.1 дахин нэмэгдсэнээр нийт нэмэгдсэн өртгийн

албан татварын орлого буурч, цэвэр татварт сөргөөр нөлөөллөө.

Зураг 1.1. Бодит ДНБ-ий өсөлт (нийлүүлэлт талаас)

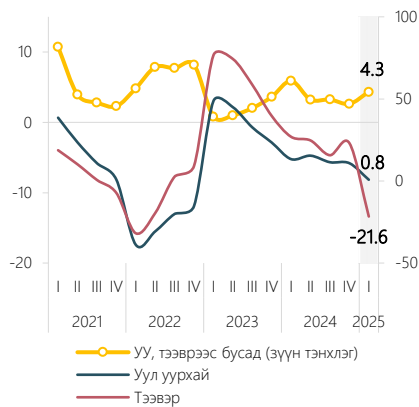
1.Эдийн засгийн өсөлт дэх салбаруудын оролцоо
(нэгж хувь)

Эх сурвалж: ҮСХ

Тэмдэглэл: Бодит ДНБ-ий хуримтлагдсан өсөлт дэх салбаруудын оруулах хувь нэмрийг харуулав.

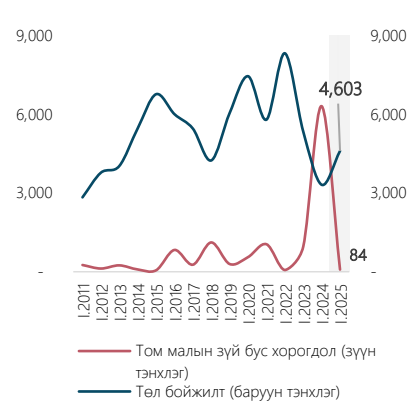
2.Салбаруудын бодит өсөлт
(хувь)

Эх сурвалж: ҮСХ

Тэмдэглэл: Салбаруудын бодит ДНБ-ий хуримтлагдсан өсөлтийн хувийг харуулав.

3.Хөдөө аж ахуй
(мянган толгой мал)

Эх сурвалж: ҮСХ

Тэмдэглэл: Төл бойжилт, том малын зүй бус хорогдлын хэмжээг харуулав.

1.2. Нийт эрэлт

10. Хөрөнгө оруулалт болон өрхийн хэрэглээ өсөлтийг дэмжсэн бол барааны экспорт, төрийн хэрэглээний бууралт саарууллаа. Том малын зүй бус хорогдол өмнөх оны мөн үеэс буурсны голлох нөлөөгөөр үндсэн хөрөнгийн хуримтлал эдийн засгийн өсөлтөд эерэг хувь нэмэр орууллаа. Хөдөлмөр шингээлт ихтэй хөдөө аж ахуйн салбар сэргэн, хөдөлмөр эрхлэлт өмнөх оны мөн үеэс 0.7 хувиар нэмэгдэн, цалин хөлс үргэлжлэн өссөн нь өрхийн орлогод эерэг нөлөө үзүүлж, өрхийн хэрэглээ бодит дүнгээр тэлж, эдийн засгийн өсөлтийн 9.6 нэгж хувийг бүрдүүлсэн байна. Харин барааны экспорт буурснаар цэвэр экспорт эдийн засгийн өсөлтийг саарууллаа. Мөн төрийн хэрэглээ бодит дүнгээр хумигдаж, нийт өсөлтийг бууруулсан байна.

11. Малын зүй бус хорогдол буурч, биологийн өсөж үрждэг хөрөнгө 1.2 их наяд төгрөгөөр өссөнөөр хөрөнгийн хуримтлал нэмэгдлээ. Хөрөнгийн хуримтлалд эдийн засаг дах үндсэн болон эргэлтийн хөрөнгийн өсөлт, бууралтыг бүртгэдэг. Том малын зүй бус хорогдол өмнөх оны мөн үеэс 6.2 сая толгой малаар буурсны голлох нөлөөгөөр үндсэн хөрөнгийн хуримтлал 30.4 хувиар өсөж, эдийн засгийн өсөлтөд 9.9 нэгж хувийн эерэг хувь нэмэр орууллаа. Харин уул уурхайн үйлдвэрлэл удааширсны нөлөөгөөр эргэлтийн хөрөнгийн хуримтлал бодит дүнгээр 7.8 хувиар буурсан байна.

12. Өрхийн хэрэглээний өсөлтөд хүнсний хэрэглээний өсөлт голлож байна. Өрхийн хэрэглээ бодит дүнгээр өмнөх оны мөн үеэс 11.9 хувиар тэлж, эдийн засгийн өсөлтийн 9.6 нэгж хувийг бүрдүүлсэн байна. Өрхийн хүнсний хэрэглээний өсөлт 2025 оны эхний улиралд 16.1 хувьд хүрч, сүүлийн 7 жилийн хамгийн өндөр түвшинд хүрлээ. Өрхийн хүнсний зардлын өсөлтөд гурил, гурилан бүтээгдэхүүн, сүүн бүтээгдэхүүн болон согтууруулах ундаа, тамхинд зарцуулсан зардал голлох нөлөө үзүүлсэн байна. Харин цар тахлын дараа тавилга, цахилгаан

бараа зэрэг удаан эдэлгээт бараа бүтээгдэхүүний хэрэглээ нэмэгдэж, өнгөрсөн 2 жилийн турш тогтвортой 20 орчим хувиар өсөж ирсэн бол 2025 оны эхний улиралд өсөлтийн хурд саарч, 9.9 хувь болжээ. Түүнчлэн өрхийн аялал, амралттай холбоотой зардлууд буурсан бол тээврийн хэрэгсэл болон тээврийн үйлчилгээний зарцуулалт өсөлттэй хэвээр байна.

13. Өрхийн бодит орлогын өсөлт үргэлжлэн саарлаа. Үнийн өсөлтийн нөлөөг арилгасан өрхийн бодит орлого 2025 оны эхний улирлын байдлаар 5.8 хувиар өссөн нь өмнөх улирлаас 0.1 нэгж хувиар, өмнөх оны мөн үеэс 11.8 нэгж хувиар доогуур байна. Үүнд инфляц төв банкны зорилтот түвшнийг давсан болон өмнөх оны мөн үед эрчимтэй нэмэгдсэн өрхийн орлогын өсөлтийн суурь нөлөөлсөн байна. Харин нэрлэсэн орлого улсын дунджаар 2.8 сая төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 394 мянган төгрөгөөр, өмнөх улирлаас 176 мянган төгрөгөөр нэмэгдсэн байна. Өрхийн бодит орлогын өсөлтөд цалингийн орлогын өсөлт 3.1 нэгж хувийг бүрдүүлж, голлох нөлөөг үзүүлсэн хэвээр байна. Төрийн албан хаагчдын цалинг үе шаттайгаар нэмэгдүүлэх, орон нутагт ажиллаж буй албан хаагчдын цалин, урамшууллыг нэмэгдүүлэх бодлогын үр дүнд төрийн байгууллагуудын дундаж цалин 2023 онд 30.9 хувиар, 2024 онд 33.3 хувиар тус тус өссөн бол уг өсөлтийг даган хувийн секторын дундаж цалин 2023 онд 22.5 хувь, 2024 онд 22.7 хувиар тус тус нэмэгдсэн байна.

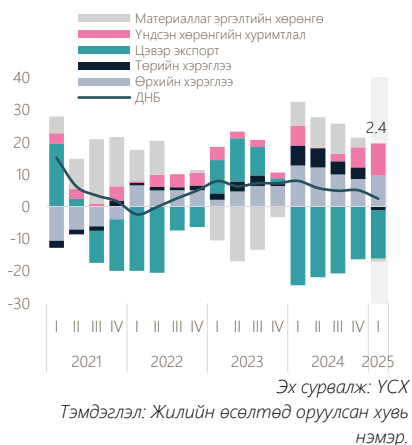
14. Хөдөөгийн өрхийн орлого улсын дунджаас өндрөөр өслөө. Монгол Улсад 2024 оны байдлаар бүртгэлтэй нийт 997 мянган өрх байгаагаас 306 мянган өрх нь хөдөөд амьдарч байна. 2025 оны эхний улирлын байдлаар нийслэлийн өрхүүдийн нэрлэсэн дундаж орлого 3.3 сая төгрөгт хүрч, бодит дүнгээр 4.8 хувиар өссөн бол сумын төвийн өрхүүдийнх 2.4 сая төгрөг болж, бодитоор 15.9 хувиар, хөдөөгийн өрхүүдийн нэрлэсэн орлого 2.2 сая төгрөг болж,

бодитоор 10.3 хувиар буюу улсын дунджаас илүү өндрөөр өсөж, байршлын хувьд орлогын зөрүү буурсан байна. Үүнд 2024 оны 4 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хөдөө суманд ажиллаж байгаа төрийн албан хаагчдын орон нутгийн нэмэгдлийг үндсэн цалингийн 40 хувиар тооцож нэмэгдүүлсэн нь голлох нөлөөг үзүүлжээ. Нөгөөтээгүүр мал, мах, ноолуур зэрэг хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний үнэ 2025 оны эхний улиралд өмнөх оны түвшнээс өндөр байсан нь малчин өрхийн хөдөө аж ахуйн орлогыг 107.2 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэх зэрэг нөлөө үзүүлсэн байна.

15. Барааны экспорт буурснаар цэвэр экспорт нийт өсөлтийг бууруулах нөлөө үзүүлээ. Цэвэр экспорт нь бараа, үйлчилгээний экспортын орлого болон бараа, үйлчилгээний импортын зардлын зөрүүгээр илэрхийлэгддэг. Бараа, үйлчилгээний импортын өсөлт 2025 оны эхний улиралд 2.9 хувьд хүрч саарав. Харин нүүрс, алт, газрын тос зэрэг экспортын голлох бүтээгдэхүүнүүдийн экспорт буурснаар барааны экспортын орлого 23.6 хувиар агшиж, өмнөх оны эхний улиралд ашигтай гарсан цэвэр экспорт энэ оны эхний улиралд нэрлэсэн дүнгээр 1.9 их наяд төгрөгийн алдагдалтай гарч, нийт эдийн засгийн өсөлтийг 14.9 нэгж хувиар бууруулах нөлөө үзүүлэв.

Зураг 1.2. Бодит ДНБ-ий өсөлт (эрэлт талаас)

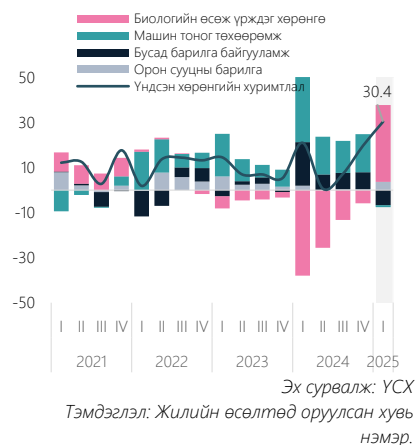
1. Эдийн засгийн өсөлт
(нэгж хувь)

2. Өрхийн бодит орлогын өсөлт
(нэгж хувь)

3. Үндсэн хөрөнгийн өсөлт
(нэгж хувь)

1.3. Хөдөлмөр ба аж ахуйн нэгж

16. Хөдөө аж ахуйн салбарын өсөлт нийт ажилчдын тооны өсөлтийг дэмжлээ. 2025 оны 1 дүгээр улиралд ажилчдын тоо өмнөх оны мөн үеэс 48 мянгаар нэмэгдэж 1 сая 380 мянгад хүрлээ. Ажилчдын тоог улирлын нөлөөг² арилган тооцвол өмнөх оны мөн үеэс 57 мянгаар нэмэгдсэн байна. Энэхүү өсөлтөд нийт ажилчдын дөрөвний нэгийг бүрдүүлдэг хөдөө аж ахуйн салбарын ажилчдын тоо сэргэж өмнөх оны мөн үеэс 37 мянгаар буюу 11 хувиар өссөн нь голчлон нөлөөллөө. Мөн боловсруулах салбарт 21 мянга, тээврийн салбарт 14 мянган ажилчид нэмэгдсэн нь өсөлтийг дэмжлээ. Харин үйлчилгээний салбарын ажилчид 23 мянгаар, барилгын салбар 3 мянгаар, уул уурхайн салбарын ажилчдын тоо 2 мянгаар буурсан нь өсөлтийн хурдыг саарууллаа.

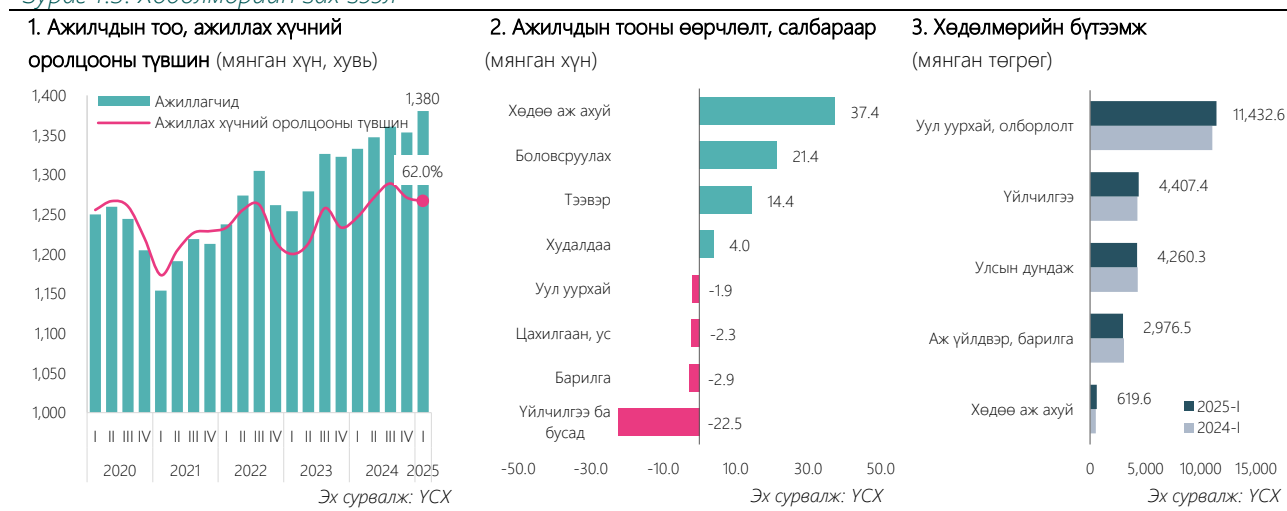
Байршлаар авч үзвэл, ажилчдын тоо Улаанбаатар хотод өмнөх оны мөн үеэс 37 мянгаар өсөж 641 мянга, хөдөөд 11 мянгаар нэмэгдэж 739 мянга болсон байна. Тодруулбал, ажилчдын тоо Төвийн бүсэд 11 мянга, Баруун бүсэд 4 мянгаар тус тус өссөн байна. Харин Хангайн бүсэд 2 мянгаар, Зүүн бүсэд 2 мянгаар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

17. Ажиллах хүчний оролцооны түвшин нэмэгдлээ. Ажиллах хүч өмнөх оны мөн үеэс 55 мянгаар буюу 4 хувиар нэмэгдэж 1 сая 459 мянгад хүрснээр ажиллах хүчний оролцооны түвшин өмнөх оны мөн үеэс 0.9 нэгж өсөж 62 хувьд хүрэв. Энэ нь 1 дүгээр улирлын хувьд сүүлийн 13 жилийн ажиллах хүчний оролцооны хамгийн өндөр түвшин болж байна.

Ажиллах хүчний өсөлтийн дийлэнх хэсгийг ажилчдын тооны өсөлт тайлбарлаж байгаа бол нөгөө талаас ажилгүй иргэдийн тоо өмнөх оны мөн үеэс 7 мянгаар өссөн нь нөлөөлсөн байна. Ажилгүй иргэдийн тоо ийнхүү өсөж 79 мянгад хүрснээр ажилгүйдлийн түвшин өмнөх оны мөн үеэс 0.3 нэгж хувиар нэмэгдэж 5.4 хувьд хүрсэн байна. Ажилгүй иргэдийн тооны өсөлтийг шалтгаанаар харвал, жирэмсэн, хүүхэд асарсан иргэдийн тоо өмнөх оны мөн үеэс 2.2 мянгаар, тэтгэвэрт гарсан 1.9 мянгаар, ажил хайгаад олдохгүй байгаа 1.6 мянгаар нэмэгдсэн бол улирлын чанартай ажил хийдэг иргэд 1.6 мянгаар буурсан байна.

18. Хөдөлмөр эрхлэх сонирхолтой ч боломжгүй байсан иргэдийн тоо буурлаа. Ажиллах хүчнээс гадуурх хүн амын тоо өмнөх оны мөн үетэй ижил

Зураг 1.3. Хөдөлмөрийн зах зээл

² Улирлын нөлөөг арилгах гэдэг нь хугацаан цувааны өгөгдөл дэх улирлын тогтмол хэв шинжүүдийг арилгах статистикийн арга юм. Эдгээр хэв шинжүүд нь цаг агаарын өөрчлөлт, баяр ёслол, сургууль, цэцэрлэгийн хуваарь, хөдөө аж ахуйн цикл гэх мэт янз

бүрийн хүчин зүйлсээс шалтгаалж бий болдог. Энэхүү тогтмол хэлбэлзлийг арилгаснаар өгөгдөл дэх бодит чиг хандлага, мөчлөгийн хөдөлгөөнүүдийг ажиглахад хялбар болгодог бөгөөд өөр өөр хугацааны мэдээллийг хооронд нь харьцуулах боломжийг олгодог.

буюу 893 мянга байсан ч жирэмсэн, хүүхэд асарсан, суралцдаг, сурахаар явж байгаа болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн тоо 33 мянгаар нэмэгдсэн бол ажил хайгаад олдохгүй байгаа, мэргэжил, дадлага туршлага байхгүй иргэд 8 мянгаар, өвчтөн, өндөр настан асардаг, малчин, тэтгэвэрт гарсан, өндөр настан иргэд 6-7 мянгаар буурсан байна.

Боломжит ажиллах хүч буюу хөдөлмөр эрхлэх сонирхолтой ч боломжгүй байсан иргэдийн тоо өмнөх оны мөн үеэс 7 мянгаар буюу 19 хувиар буурч 29 мянгад хүрсэн байна. Түүнчлэн хөдөлмөрийн дутуу ашиглалтын нийлмэл түвшин 0.8 нэгж хувиар буурч 7.4 хувьд хүрсэн нь иргэдийн хөдөлмөрийн зах зээл дэх идэвх нэмэгдэж ажиллах хүчний оролцоо сайжирч байгааг илтгэж байна.

19. Уул уурхайгаас бусад салбарт дундаж цалингийн хэмжээ өслөө. 2025 оны 1 дүгээр улиралд дундаж цалин өмнөх оны мөн үеэс 338 мянгаар өсөж 2 сая 262 мянган төгрөг, голч цалин өмнөх оны мөн үеэс 447 мянган төгрөгөөр өсөж 2 сая 245 мянган төгрөгт хүрсэн байна. Харин бодит цалин 1 сая 551 мянган төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 120 мянган төгрөгөөр өслөө.

Салбараар авч үзвэл, цахилгаан, усны салбарын ажилчдын дундаж цалин хамгийн өндөр өсөлттэй байж, 1 сая 709 мянган төгрөгөөр буюу 74 хувиар нэмэгдэж 4 сая 29 мянган төгрөгт хүрчээ. Ингэснээр уг салбар уул уурхайн салбарын дараа орох хоёр дахь хамгийн өндөр цалинтай салбар болж байна. Харин уул уурхайн салбарын дундаж цалин нүүрсний хилийн үнэ болон экспортын хэмжээ буурч, салбарын өсөлт удааширсны нөлөөгөөр өмнөх оны мөн үеэс 716 мянган төгрөгөөр буюу 13 хувиар буурч 4 сая 935 мянган төгрөг (улсын дунджаас 1.9 дахин өндөр)-т хүрсэн байна. Ингэснээр сүүлийн 3 жил дараалж өссөн уул уурхайн салбарын цалингийн хэмжээ буураад байна.

20. Хөдөлмөрийн бүтээмж буурав. Хөдөлмөрийн бүтээмжийн түвшин өмнөх оны

мөн үеэс 54.5 мянган төгрөгөөр буюу 1.3 хувиар буурч 4 сая 260 мянган төгрөгт хүрлээ. Салбараар авч үзвэл, уул уурхайн салбарын бүтээмж өмнөх оны мөн үеэс 383 мянган төгрөгөөр буюу 3.5 хувиар өсөж 11 сая 432 мянган төгрөгт хүрсэн нь хөдөлмөрийн бүтээмжийн улсын дундаж түвшнээс ойролцоогоор 3 дахин өндөр байна. Хөдөө аж ахуй, үйлчилгээний салбарын бүтээмжийн түвшин өмнөх оны мөн үеэс харгалзан 113 мянган төгрөг, 110 мянган төгрөгөөр өсөж 619.6 мянга, 4 сая 407 мянган төгрөгт хүрлээ. Харин аж үйлдвэр, барилгын салбарын бүтээмжийн түвшин 92.3 мянган төгрөгөөр буюу 3 хувиар буурч 2 сая 976 мянга төгрөг болсон байна. Үүнд тээвэр, боловсруулах салбарын бүтээмж буурсан нь голчлон нөлөөлжээ.

21. Шинээр байгуулагдсан ААН-ийн тоо нэмэгдлээ. 2025 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар Бизнес регистрийн санд бүртгэлтэй нийт ААН-ийн тоо 266.1 мянгад хүрч өмнөх оны мөн үеэс 25.2 мянгаар буюу 10.5 хувиар нэмэгдлээ. Уг өсөлтийн 18.3 мянгыг үйл ажиллагаа эхлээгүй буюу шинээр байгуулагдсан ААН-үүд бүрдүүлсэн бол 7.9 мянгыг үйл ажиллагаа явуулж буй ААН-үүд бүрдүүлээ. Үйл ажиллагаа явуулж буй болон шинээр байгуулагдсан ААН-ийн тоо нэмэгдсэн нь бизнесийн үйл ажиллагаа идэвхжиж байгааг илтгэж байна (Зураг 1.4).

22. Худалдаа, үйлчилгээний салбарын ААН-ийн тоо хамгийн ихээр нэмэгдэв. Салбараар харвал, худалдаа, үйлчилгээний салбарт шинээр байгуулагдсан ААН 10.2 мянгаар, үйл ажиллагаа явуулж буй ААН 4.6 мянгаар нэмэгдсэн нь ААН-ийн тооны өсөлтийн гол хэсгийг бүрдүүлж байна. Тус салбарт шинээр байгуулагдсан ААН-ийн тоо тухайн улирлын сүүлийн 10 жилийн дундаж болох 11.3 хувийн өсөлтөөс 26.3 хувиар давж өсжээ. Тодруулбал, бүх төрлийн барааны бөөний болон жижиглэнгийн худалдааны ААН-үүд, тэр дундаа хөдөө аж ахуйн түүхий эд, мал, амьтны болон хүнс, ундаа, тамхины худалдаа эрхэлдэг ААН-үүд нэмэгджээ. Гэхдээ худалдаа,

үйлчилгээний салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй ААН-ийн тоо 2025 оны 1 дүгээр улиралд 6 хувиар өссөн нь тухайн улирлын сүүлийн 10 жилийн дундаж болох 7.4 хувийн өсөлтөд хүрэхгүй байна. Үйл ажиллагаа явуулж буй ААН-ийн хувьд гишүүнчлэл бүхий байгууллага, эмнэлэг, үйлдвэрчний эвлэл, сургалтын төв, бизнесийн зөвлөх үйлчилгээ, спорт, компьютер програмчлалын үйлчилгээ эрхэлдэг ААН-ийн тоо нэмэгдсэн байна.

23. Шинэ хоршоо хөдөлгөөний нөлөөгөөр хөдөө аж ахуйн салбар дахь хоршоодын тоо нэмэгдэв. Засгийн газрын 2024 оны "Шинэ хоршоо хөдөлгөөн" өрнүүлэх тухай 166 дугаар тогтоолоор хоршооны гишүүн малчинд хөрөнгө оруулалтын хөнгөлөлттэй зээл олгохоор шийдвэрлэсэн. Үүнтэй холбоотойгоор 2025 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар хөдөө аж ахуйн салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй хоршооны тоо 2.6 дахин нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна. Хоршооны өсөлтийн нөлөөгөөр хөдөө аж ахуйн салбарын ААН-ийн тоо үйл ажиллагаа явуулж буй ААН-ийн хувьд тухайн улирлын сүүлийн 10 жилийн дундаж өсөлт болох 3.0 хувиас 46.3 хувиар, шинээр байгуулагдсан ААН-ийн хувьд тухайн улирлын сүүлийн 10 жилийн дундаж өсөлт болох 11.2 хувиас 266.5 хувиар илүү өсөлттэй гарлаа. Задалж харвал мал, амьтан өсгөх, үржүүлэх аж ахуйн үйл ажиллагаа, хөдөө аж ахуй болон ургац хураалтын дараах шатны үйл ажиллагааг дэмжсэн туслах үйл ажиллагаа, нэг наст ургамлын тариалалт, холимог фермерийн аж ахуй эрхэлдэг ААН-үүд нэмэгджээ.

Идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААН-ийн тоо уул уурхайн салбарт 30, тээврийн салбарт 444 ААН-ээр нэмэгдсэн бол шинээр байгуулагдсан ААН-ийн тоо уул уурхайн салбарт 109, тээврийн салбарт 926 ААН-ээр нэмэгджээ. Экспортын өсөлт удааширсантай холбоотойгоор уул уурхай, тээврийн салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй ААН-ийн тооны өсөлт нь өмнөх онуудын дундаж өсөлтөд хүрэхгүй байна. Тодруулбал, уул уурхайн салбарт үйл ажиллагаа

явуулж буй ААН-ийн тоо 2.5 хувиар нэмэгдсэн нь тухайн улирлын сүүлийн 10 жилийн дундаж өсөлтөөс 4.5 хувиар бага байна. Мөн тээврийн салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй ААН-ийн тоо 12.2 хувиар нэмэгдсэн нь тухайн улирлын сүүлийн 10 жилийн дундаж өсөлтөөс 6.0 хувиар бага байна.

24. Худалдаа, үйлчилгээ эрхлэгч жижиг ААН-үүд нэмэгдлээ. Бизнес регистрийн санд бүртгэлтэй үйл ажиллагаа явуулж буй 109.8 мянган ААН-ийн 86.3 хувь буюу 94.8 мянган ААН 1-9 ажилтантай байна. 1-9 ажилтантай жижиг ААН өмнөх оны мөн үеэс 7.3 мянгаар нэмэгдсэнээс 4.5 мянга нь худалдаа, үйлчилгээний салбарт үйл ажиллагаа явуулж байна (1-9 ажилтантай ААН-ийн 76 хувь буюу 71.8 мянган ААН худалдаа, үйлчилгээ эрхэлж байна).

Харин 10-19 ажилтантай ААН 6.9 мянгад хүрч өмнөх оны мөн үеэс 597 ААН-ээр нэмэгдэхэд хөдөө аж ахуй, үйлчилгээ, боловсруулах салбарт үйл ажиллагаа эрхэлдэг ААН-үүд нэмэгдсэн нь нөлөөллөө. Худалдаа эрхэлдэг 20-оос дээш ажилтантай ААН-үүд өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад буурч харин үйлчилгээ, тээврийн салбарт үйл ажиллагаа явуулдаг ААН-үүд нэмэгджээ (Хүснэгт 2).

Хүснэгт 1. Үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжийн тооны өөрчлөлт, ажиллагчдын тоогоор

Ажилчдын тооны бүлэг	ААН тоо, мянга	Өөрчлөлт, хувь	Тайлбар
1-9	94.8	8.3%	ААН-ийн тооны өсөлтийн 2.7 нэгж хувийг үйлчилгээ, 2.5 нэгж хувийг худалдаа, 1.5 нэгж хувийг хөдөө аж ахуйн салбар бүрдүүлсэн.
10-19	6.9	9.5%	Өсөлтийн 2/3-ыг хөдөө аж ахуй, 1.3 нэгж хувийг үйлчилгээ, 1.2 нэгж хувийг боловсруулах салбар бүрдүүлсэн.
20-49	5.2	0.8%	ААН-ийн тоо 39 ААН-ээр нэмэгдсэнээс 70 ААН үйлчилгээ, 9 ААН тээвэр, 5 ААН боловсруулах, 5 ААН ХАА-н салбарт байна. Харин худалдааны салбар 52 ААН, ус цахилгаан 1 ААН-ээр буурсан байна.

50-аас дээш	2.9	0.4%	ААН-ийн тоо 45 ААН-ээр нэмэгдсэнээс 27 ААН үйлчилгээ, 11 ААН тээвэр, 4 ААН барилга, 3 ААН уул уурхайн салбарт байна. Харин худалдааны салбарт 29 ААН, боловсруулах 3 ААН, ХАА 1 ААН-ээр буурсан байна.
Нийт	109.8	7.8%	

25. ААН-ийн бодит борлуулалтын орлого буурлаа. 2025 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар ААН-ийн бодит борлуулалтын орлого өмнөх оны мөн үеэс 18.1 хувиар буурч 8.5 их наяд

төгрөгт хүрлээ. Салбараар харвал уул уурхайгаас бусад бүх салбарт ААН-ийн бодит борлуулалт буурчээ. Тухайлбал ААН-ийн бодит борлуулалтын бууралтын 7.9 нэгж хувийг үйлчилгээ, 3.8 нэгж хувийг худалдаа, 2.0 нэгж хувийг боловсруулах, 1.9 нэгж хувийг ус, цахилгаан, 1.1 нэгж хувийг хөдөө аж ахуй, 1.1 нэгж хувийг тээвэр, 0.4 нэгж хувийг барилгын салбар тус тус бүрдүүлсэн байна. Харин уул уурхайн салбарын ААН-ийн борлуулалтын орлого өмнөх оны мөн үеэс 2.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зураг 1.4. Аж ахуйн нэгж

Үйл ажиллагаа явуулж буй болон үйл ажиллагаа эхлээгүй ААН-ийн тооны өөрчлөлт, салбараар (ААН-ийн тоо)

Нийт бүртгэлтэй ААН-ийн тоо (мянга)

ААН-ийн бодит борлуулалт (их наяд төгрөг, 2015=100)

Шигтгээ 1. Хэрэглэгчийн итгэлийн индекс

2025 оны 1 дүгээр улиралд хэрэглэгчдийн ажлын олдцын одоогийн үнэлэмж болон ирээдүйн хүлээлт сайжирч Хэрэглэгчийн итгэлийн индекс 104.4-д хүрснээр өмнөх оны мөн үеэс 4.6 нэгжээр нэмэгдлээ.

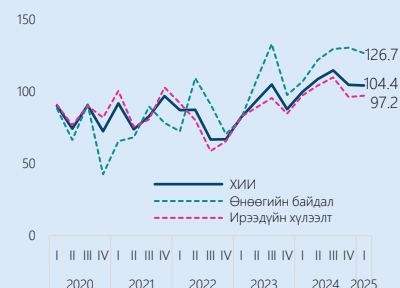
Үндэсний судалгаа зөвлөгөөний төв (Эн-Ар-Си-Си ХХК) болон Монгол-Японы хүний нөөцийн хөгжлийн төвөөс тооцон гаргадаг Хэрэглэгчийн итгэлийн индекс (ХИИ)-ээр эдийн засгийн ерөнхий байдал болон өрхийн санхүүгийн байдлын талаар хэрэглэгчид хэр зэрэг өөдрөг бодолтой байгааг хэмждэг. Хэрэглэгчийн итгэлийн индекс нь Өнөөгийн байдлын индекс /бизнесийн нөхцөл, ажлын олдоц/, Ирээдүйн хүлээлтийн индекс /бизнесийн нөхцөл, ажлын олдоц, орлого/ гэсэн 2 дэд индекс /5 үзүүлэлтээс бүрдэх/-ээр тооцогдож байна. Ингэхдээ улс даяар санамсаргүй түүврийн аргаар хэрэглэгчдээс санал асуулга авч 0-200-ийн хооронд үнэлдэг бөгөөд индекс 200-д дөхөх тусам хэрэглэгчийн итгэл өндөр, 0-д дөхөх дусам хэрэглэгчийн итгэл сул, харин индекс 100-тай тэнцүү үед эдийн засаг хэвийн байна гэж үздэг.

ХИИ 2025 оны 1 дүгээр улиралд 104.4-д хүрэхэд ажлын олдцын үнэлэмж сайжирсан нь голчлон нөлөөллөө. Индексийн үнэлгээг бүрэлдэхүүн хэсгээр задалж Хүснэгт 3-т үзүүлэв.

Өнөөгийн байдлын индекс: Ажлын олдцын үнэлэмж сайжирч Өнөөгийн байдлын индекс өмнөх оны мөн үеэс 19.6 нэгжээр нэмэгдлээ. Өнөөгийн байдлын индекс нь иргэд эдийн засгийн одоогийн нөхцөл байдлыг бизнесийн нөхцөл болон ажлын олдоц хэр байгаагаар үнэлснээр хэмждэг. 2025 оны 1 дүгээр улиралд Өнөөгийн байдлын индекс 126.7-д хүрч нэмэгдэхэд ажлын олдоц “сайн” гэж үнэлсэн иргэд өмнөх оны мөн үеэс 13.2 нэгжээр нэмэгдсэн нь нөлөөллөө. Харин бизнесийн нөхцөлийг “сайн” гэж үнэлсэн иргэд 3.1 нэгжээр буурсан байна.

Ирээдүйн хүлээлтийн индекс: Хэрэглэгчдийн эдийн засгийн ирэх 6 сарын хүлээлт муудаж Ирээдүйн хүлээлтийн индекс өмнөх оны мөн үеэс 0.2 нэгжээр буурлаа. Ирээдүйн хүлээлтийн индекс нь эдийн засгийн ойрын ирээдүйн нөхцөлийг иргэд хэрхэн харж буйг бизнесийн нөхцөл, ажлын олдоц, орлогын хүлээлтийн үнэлгээгээр хэмждэг. 2025 оны 1 дүгээр улиралд Ирээдүйн хүлээлтийн индекс 97.2-д хүрч буурахад ирэх 6 сард бизнесийн нөхцөл муудна гэсэн хүлээлттэй хэрэглэгчид өмнөх оны мөн үеэс 2.0 нэгжээр нэмэгдсэн нь голчлон нөлөөллөө. Харин иргэд ирэх 6 сард ажлын олдцыг өмнөх оны мөн үеэс илүү өөдрөгөөр харж байгаа бол орлогын хувьд орлого хэвийн байна гэсэн иргэд өмнөх оны мөн үеэс 5.4 нэгжээр нэмэгджээ.

Зураг 1.5. Хэрэглэгчийн итгэлийн индекс улирлаар (2018=100)

Эх сурвалж: Үндэсний судалгаа зөвлөгөөний төв (Эн-Ар-Си-Си)

Тайлбар: ХИИ болон түүний бүрэлдэхүүн индексүүдийн нөлөөгөөр засварлаж 2018 оны 4 дүгээр улиралд индексийг харьцуулж тооцсон б

Хүснэгт 2. Хэрэглэгчийн итгэлийн индекс бүрэлдэхүүн

	2024.I	2025.I	Өөрчлөг
ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ			
<i>Бизнесийн нөхцөл</i> ▼			
Сайн	10.9	7.8	-3.1 ▼
Хэвийн	41.7	43.1	1.4 ▲
Муу	46.2	47.3	1.1 ▲
<i>Ажлын олдоц</i> ▲			
Сайн	24.9	38.1	13.2 ▲
Хэвийн	35.7	30.5	-5.2 ▼
Муу	37.0	30.0	-7.0 ▼
ИРЭЭДҮЙН ХҮЛЭЭЛТ ▼			
<i>Бизнесийн нөхцөл</i> ▼			
Сайн	15.2	14.5	-0.7 ▼
Хэвийн	61.4	60.2	-1.2 ▼
Муу	19.5	21.5	2.0 ▲
<i>Ажлын олдоц</i> ▲			
Сайн	24.3	24.8	0.5 ▲
Хэвийн	54.3	57.0	2.7 ▲
Муу	17.8	15.9	-1.9 ▼
<i>Орлого</i> ●			
Сайн	24.7	21.8	-2.9 ▼
Хэвийн	58.3	63.7	5.4 ▲
Муу	14.2	12.6	-1.6 ▼

Эх сурвалж: Үндэсний судалгаа зөвлөгөөний төв (Эн-Ар-Си-Си ХХК)

1.4. Эдийн засгийн мөчлөг

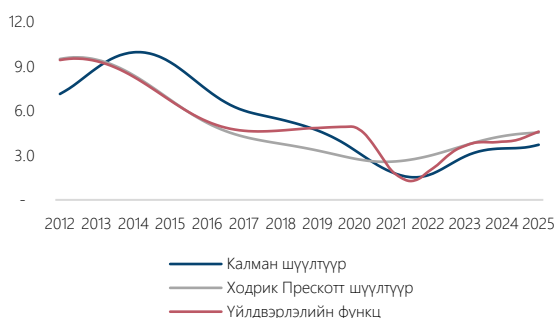
26. Хөрөнгийн хуримтлал потенциал үйлдвэрлэлийн өсөлт нэмэгдэхэд эергээр нөлөөлөв. Байгаль цаг уурын тогтвортой байдлын нөлөөгөөр том малын зүй бус хорогдол буурч, үндсэн хөрөнгийн хуримтлалыг дэмжив. Биологийн өсөж үрждэг хөрөнгийн өсөлтийн голлох нөлөөгөөр үндсэн хөрөнгийн хуримтлал 2025 оны эхний улиралд өмнөх оны мөн үеэс бодит дүнгээр 30.4 хувиар өсөж, потенциал үйлдвэрлэлийн өсөлтийн эрчим нэмэгдэж, 5 орчим хувьд хүрлээ. Мөн хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвх хадгалагдаж, потенциал үйлдвэрлэлийн өсөлтийг дэмжсэн хэвээр байна.

27. Уул уурхайн салбарын өсөлт саарч, тээврийн салбар агшсанаар нийт үйлдвэрлэл потенциал түвшнээсээ 0.6 нэгж хувиар доогуур гарлаа. Зэсээс бусад металлын хүдэр болон нүүрс олборлох үйл ажиллагаа саарч, тээврийн өртөг буурснаар уул уурхай болон тээврийн салбар потенциал үйлдвэрлэлийн түвшнээс 0.7 нэгж хувиар доогуур гарлаа. Харин хөдөө аж ахуйн салбар сэргэлтийн голлох нөлөөгөөр уул уурхай болон тээврээс бусад салбаруудын үйлдвэрлэл потенциал түвшнээс 0.1 нэгж хувиар дээгүүр гарлаа.

Зураг 1.6. Үйлдвэрлэлийн зөрүү

1. Потенциал ДНБ-ий өсөлт

(хувь)

Эх сурвалж: ЭЗХЯ-ны тооцоолол

Тэмдэглэл: Потенциал үйлдвэрлэлийг нэг хувьсагчтай шүүлтүүр буюу Ходрик-Прескотт, олон хувьсагчтай шүүлтүүр буюу Калман шүүлтүүр болон үйлдвэрлэлийн функцийн аргачлалаар тус тус тооцов.

2. Үйлдвэрлэлийн зөрүү

(потенциал ДНБ-д эзлэх хувь)

Эх сурвалж: ЭЗХЯ-ны тооцоолол

Тэмдэглэл: Үйлдвэрлэлийн зөрүүг бодит болон потенциал ДНБ-ий зөрүүгээр тооцно. Үйлдвэрлэлийн зөрүүг Мөнгөний бодлогын шинжилгээний GAP загварт тулгуурлан олон хувьсагчийн Калманы шүүлтүүрийн аргаар тооцох аргаар тооцов.